

OSNAŽIVANJE ŽENA I PODRŠKA U VOJNIM
SNAGAMA I MIROVNIM MISIJAMA
REPUBLIKE HRVATSKE

ANALIZA POLOŽAJA ŽENA U VOJNIM
SNAGAMA I MIROVNIM MISIJAMA REPUBLIKE HRVATSKE

PRAVOPRANITELJICA
ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA

Ovaj projekt je financiran sredstvima Vlade Sjedinjenih Američkih Država, uz podršku Veleposlanstva SAD-a u RH. Mišljenja, nalazi i zaključci ili preporuke izraženi u ovom dokumentu pripadaju autorima i ne odražavaju nužno stajališta Vlade Sjedinjenih Američkih Država.

ORIGINALNOST PROJEKTA

- Prvi put u Republici Hrvatskoj pruža se analitički uvid u položaj žena u vojnim snagama i mirovnim misijama;
- Jedan od 11 izabralih u konkurenciji više od 300 prijavljenih projekata iz cijelog svijeta na prestižnom natječaju U.S. Department of State iz Washingtona - 2020 AEIF (Alumni Engagement Innovation Fund);
- Jednogodišnje trajanje: rujan 2020. – listopad 2021.;
- Trajni rezultati, izravna edukacija, inovativne metode.

GLAVNE AKTIVNOSTI PROJEKTA

- Analiza položaja žena u vojnim snagama i mirovnim misijama Republike Hrvatske;
- Edukacijske radionice;
- Interaktivni forum teatar;
- Konferencijske i promotivne aktivnosti.

UTJECAJI PROJEKTA

na pravni okvir?

- Producija dokumenta s konkretnim mjerama čije usvajanje treba zajamčiti kvalitetniji sustav i modalitete postupanja;
- Izravan utjecaj na Nacionalni akcijski plan za provedbu Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a 1325 (2000) o ženama, miru i sigurnosti i srodne rezolucije (2019. do 2023.) (NAP II) u području prevencije;
- Uvođenje rodne perspektive u aktivnosti sigurnosnog i obrambenog sustava te na području zaštite i oporavka nakon sukoba - u promicanju zaštite prava žena i djevojaka - žrtava rodno uvjetovanog nasilja u sukobima;

na resorne institucije?

- Usvajanje preporuka u vezi s rodnim pitanjima i položajem žena, kandidatkinja/časnica/dočasnica u vojnom i sigurnosnom sustavu, koje će uz to biti implementirane kroz dio obrazovnoga programa na Hrvatskom vojnem učilištu.

na korisnice?

- Izravan utjecaj na podizanje razine osviještenosti, informiranosti i znanja sudionica projekta, utjecaj na uklanjanje slabosti unutar sustava, jačanje rodne ravnopravnosti, kao i prevencija te suzbijanje rodno uvjetovanog nasilja, mobinga i ostalih oblika zlostavljanja;

- Sudionice/polaznice naučeno će primijeniti u dalnjem profesionalnom radu, posebno izvan RH gdje će nastaviti promicati kulturu nulte tolerancije na nasilje, što će biti posebno važno u mirovnim ili pregovaračkim misijama u zemljama koje još nisu ili su nedovoljno usvojile standarde ljudskih prava i rodne ravnopravnosti;
- Izravne korisnice/i: Kandidatkinje/dočasnice/časnice i sudionice/polaznice izravnih programa edukacija i sudionici/ce planiranih aktivnosti i događanja;
- Neizravne korisnice/i: Predstavnici institucija i tijela za ravnopravnost spolova na nacionalnoj, lokalnoj, regionalnoj, kao i razini EU s kojima će se podijeliti rezultati analize i samog projekta; predstavnici izvršne, zakonodavne vlasti, civilnih udruga i organizacija, mediji zainteresirani za temu te javnost senzibilizirana za ovu temu.

SINERGIJA AKADEMSKE ZAJEDNICE, NEOVISNE INSTITUCIJE I ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA

- Nositelji projekta: doc.dr.sc. Irena Petrijevčanin Vuksanović, doc. dr.sc. Davor Božinović
- Partneri: Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova; CESI - Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje
- Provedba projekta: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske
- Sredstva: U.S. Department of State - 2020 AEIF / Veleposlanstvo Sjedinjenih Američkih Država u Republici Hrvatskoj

ANALIZA POLOŽAJA ŽENA U VOJNIM SNAGAMA I MIROVNIM MISIJAMA REPUBLIKE HRVATSKE

- Dvije razine analize

- 1) analiza zastupljenosti žena u vojnim snagama i mirovnim misijama;
- 2) analiza anketnih ispitivanja na uzorku od 150 djelatnika i djelatnica OSRH te 366 djelatnika i djelatnica policijskih snaga/ MUP-a o diskriminaciji u području ravnopravnosti spolova.

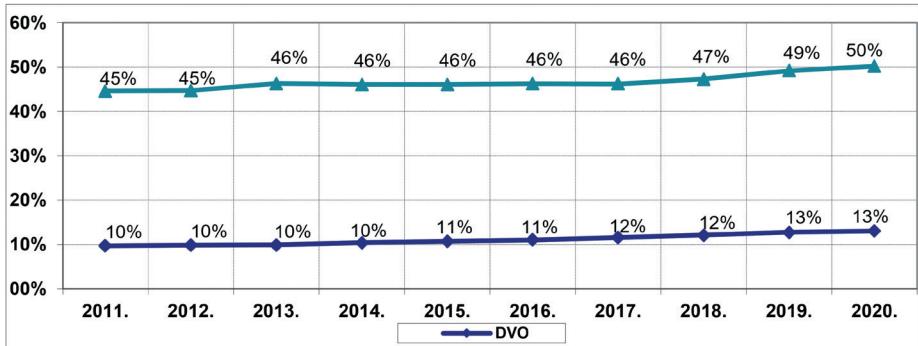
- Ciljevi analize

- 1) stjecanje uvida u stanje na terenu, kako je navedeno u NAP-u II pod ciljevima i mjerama: „U području sudjelovanja nastaviti će se rad na: 1) uvođenju ravnopravnosti spolova u aktivnosti sektora sigurnosti i obrane i 2) povećanju zastupljenosti žena u aktivnostima i procesima odlučivanja koji se tiču sigurnosti i izgradnje mira”;
- 2) izrada podloge za stvaranje konkretnih mjera za poboljšanje položaja žena na pozicijama odlučivanja i na terenu.

- **Rezultati analize zastupljenosti žena u vojnim snagama i mirovnim misijama**

Iz trenutnih se pokazatelja može zaključiti da je i u ovom sektoru vidljiva rodna neravnoteža, posebice na višim i visokim položajima te položajima odlučivanja, odnosno što je funkcija statusno viša, to je manje žena na takvim položajima. Ipak, bilježe se trendovi povećanja udjela žena u različitim kategorijama (Izvješće o radu pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2020. godinu, 2021).

Od 14 836 djelatnih vojnih osoba zaposlenih u Ministarstvu obrane i Hrvatskoj vojsci na dan 31. prosinca 2020. žena je bilo 1936 ili 13% (19,19 % časnica; 10,84% dočasnica; 11,49% vojnikinja/mornarki), što je jedna od većih zastupljenosti žena DVO-a usporedno s ostalim članicama NATO-a i EU-a. Istovremeno, udio žena u kategorijama državnih službenika i namještenika značajno je veći te od 2048 državnih službenika i namještenika u MORH-u na dan 31. prosinca 2020., žena je bilo 1028 ili 50,2%. Na voditeljskim dužnostima u Ministarstvu obrane u 2020. godini bilo je raspoređeno 36,4% žena, dok je na zapovjednim dužnostima u Hrvatskoj vojsci bilo raspoređeno 10,4%. U kategoriji generala/ica, broj žena stagnira od 2017. godine, s jednom brigadnom generalicom među ukupno 30 generala, a što je udio od 3,33%. Među visokim časnicima/ama razine brigadira/ki, žena je 6,73% (23 žene). Ukupno je u viši čin u 2020. promaknuto 13,7% žena, a u misijama i operacijama potpore miru u inozemstvu udio žena iznosio je 5,7%.

Zastupljenost ženskog osoblja od 2011. do 2020. godine – stanje na 31. prosinca

Izvor: MORH (2021.), GODIŠNJE IZVJEŠĆE O OBRANI ZA 2020.

Udio žena koje su bile angažirane u međunarodnim (UN, NATO i EU) misijama i operacijama potpore miru iznosio je u 2020. godini 5,83% (54 žene), što je neznatno smanjenje gledajući udio žena u odnosu na 2019. godinu. No, u apsolutnim brojkama došlo je do porasta broja žena te je tako zastupljenost žena u međunarodnim misijama i operacijama potpore miru posljednjih 7 godina bila: 5,83% (54 žene) u 2020.; 6,09% (52 žene) u 2019.; 5,03% (54 žene) u 2018.; 4,88% (36 žena) u 2017.; 7,32% (31 žena) u 2016.; 6,0% (21 žena) u 2015.; 4,3 % (25 žena) u 2014. godini te 5,98 % u 2013.

Tijekom 2020. godine programe Slijedno rastuće izobrazbe (SRI) časničkog i dočasničkog kadra u RH na Hrvatskom vojnom učilištu (HVU) „Dr. Franjo Tuđman“ završilo 12,20 %, odnosno 84 žene. Udio žena u kadetskoj populaciji i u 2020. godini iznosi 24,75% (107 žena).

U MUP-u žene čine gotovo 30% ukupnog broja zaposlenih, pri čemu je broj policijskih službenica oko 18%, ali samo njih 10% je na rukovodećim položajima.

- **Rezultati analize anketnih ispitivanja o diskriminaciji u području ravnopravnosti spolova u Oružanim snagama Republike Hrvatske**

Uzorak: 150 ispitanika/ca koji se usavršavaju i rade u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

Cilj: ispitati izloženost ispitanika/ca diskriminaciji, uznemiravanju i nasilju u sustavu Oružanih snaga Republike Hrvatske iz rodne perspektive, njihovo poznавanje zakonodavnog i institucionalnog okvira te mehanizama zaštite od diskriminacije, uznemiravanja i nasilja, povjerenje u sustav, prakse prijavljivanja slučajeva diskriminacije te stavove o ravnopravnosti spolova u sustavu kao i poželjnost uključivanja edukacija o rodnoj ravnopravnosti.

Udio ispitanika/ca po spolu: M=37,33%; Ž=62,66%.

Skoro jedna trećina ispitanika/ca (31,1%) bila je izložena nekom obliku diskriminacije u području ravnopravnosti spolova.

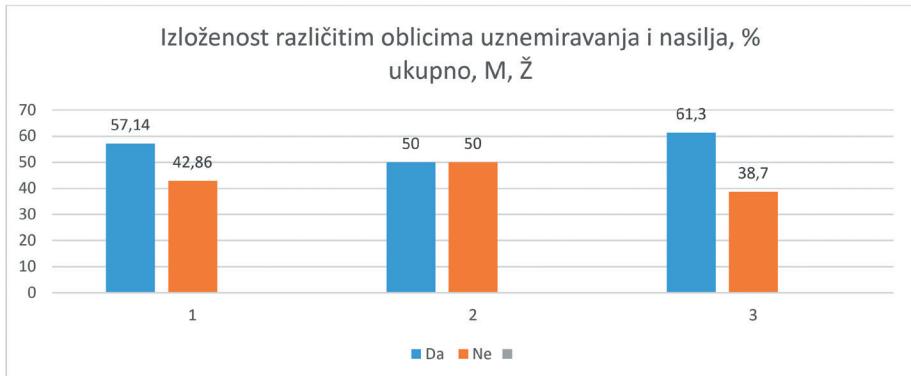
Izloženost nekom obliku diskriminacije u području ravnopravnosti spolova u OSRH, %

Pritom su diskriminaciji značajno izloženije bile žene ($M=18,2\%$; $\bar{Z}=38,7\%$).

Ispitanici/e su najviše bili izloženi diskriminaciji na temelju spola te uz nemiravanju i spolnom uz nemiravanju.

Više od polovice ispitanika/ca bilo je izloženo nekom obliku uz nemiravanja i nasilja (uz nemiravanju/nasilju/mobingu; seksualnom uz nemiravanju; fizičkom nasilju), pri čemu su žene iskazivale izloženost navedenim oblicima uz nemiravanja i nasilja u većoj mjeri nego muškarci ($M=50\%$; $\bar{Z}=61,3\%$).

*Napomena: 1=Ukupno; 2=Muškarci; 3=Žene

Kao najzastupljeniji oblici uznemiravanja i nasilja kojima su ispitanici/e bili izloženi ističu se ogovaranje/širenje glasina, seksistički komentari te neprimjereno komentiranje izgleda.

Među počiniteljima diskriminacije, uznemiravanja i nasilja najzastupljenije su nadređene osobe (46,6%), a zatim kolege/ice (36,9%).

Više od 2/3 počinitelja diskriminacije, uznemiravanja i nasilja bili su muškarci.

Manje od 11% osoba prijavilo je doživljenu diskriminaciju ili uznemiravanje/nasilje, najčešće zbog razloga koji indiciraju nepovjerenje u sustav prijavljivanja više nego u neinformiranost oko zakonskog ili institucionalnog okvira te procedura vezanih uz prijavljivanje.

Prevladava nezadovoljstvo radom osoba, institucija, službi ili organizacija nakon prijave.

Ispitanici/e većinom smatraju da su upoznati ili djelomično upoznati/e sa zakonskim i institucionalnim okvirom u području ravnopravnosti spolova; također, većina se smatra informiranim o tome kome prijaviti diskriminaciju ili spolno uznemiravanje.

Ispitanici/e su podijeljenih stavova po pitanju (ne)jednakog tretmana muškaraca i žena tijekom izobrazbe i rada u sustavu Oružanih snaga Republike Hrvatske – njih 44,3% smatra da su muškarci i žene jednako tretirani, dok 42,9% ispitanika/ca smatra da postoji nejednak tretman muškaraca i žena u sustavu.

Otprilike dvije trećine ispitanika/ca smatra poželjnim da se tijekom obuke uključe edukacije o pitanjima ravnopravnosti spolova.

- **Rezultati analize anketnih ispitivanja o diskriminaciji u području ravnopravnosti spolova u policijskim snagama/Ministarstvu unutarnjih poslova**

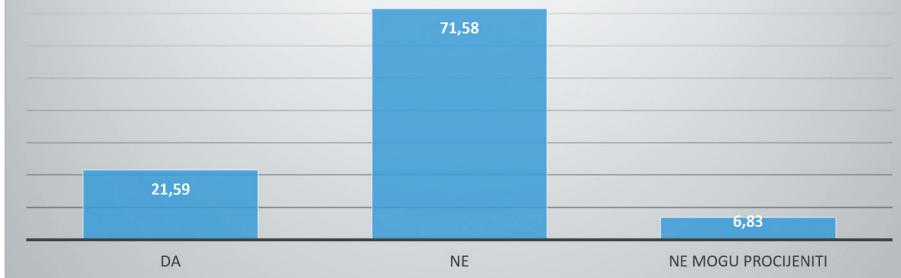
Uzorak: 366 ispitanika/ca koji se usavršavaju i rade u policijskim snagama/Ministarstvu unutarnjih poslova Republike Hrvatske.

Cilj: ispitati izloženost ispitanika/ca diskriminaciji, uznemiravanju i nasilju u sustavu policijskih snaga/Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske iz rodne perspektive, njihovo poznavanje zakonodavnog i institucionalnog okvira te mehanizama zaštite od diskriminacije, uznemiravanja i nasilja, povjerenje u sustav, prakse prijavljivanja slučajeva diskriminacije te stavove o ravnopravnosti spolova u sustavu kao i poželjnost uključivanja edukacija o rodnoj ravnopravnosti.

Udio ispitanika/ca po spolu: M=67,76%; Ž=32,24%.

Nešto više od jedne petine ispitanika/ca (21,59%) bilo je izloženo nekom obliku diskriminacije u području ravnopravnosti spolova.

Izloženost nekom obliku diskriminacije u području ravnopravnosti spolova u policijskim snagama/MUP-u, %

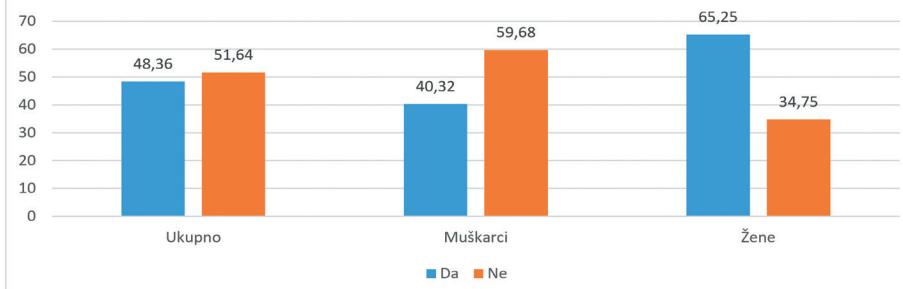

Pritom su diskriminaciji značajno više izložene žene nego muškarci ($M=14,11\%$; $\bar{Z}=37,29\%$) – više od jedne trećine žena bilo je izloženo nekom vidu diskriminacije.

Ispitanici/e su najviše bili izloženi diskriminaciji na temelju spola te uz nemiravanju i spolnom uz nemiravanju.

Skoro polovica ispitanika/ca bilo je izloženo nekom obliku uz nemiravanja i nasilja (uz nemiravanju/nasilju/mobingu; seksualnom uz nemiravanju; fizičkom nasilju), pri čemu su žene u značajno većoj mjeri nego muškarci iskazivale izloženost navedenim oblicima uz nemiravanja i nasilja ($M=40,32\%$; $\bar{Z}=65,25\%$) – skoro 2/3 žena bilo je izloženo nekom obliku uz nemiravanja i nasilja.

Izloženost različitim oblicima uznemiravanja i nasilja, %
ukupno, M, Ž

Kao najzastupljeniji oblici uznemiravanja i nasilja kojima su ispitanici/e bili izloženi/e ističu se ogovaranje/širenje glasina, ignoriranje, verbalno vrijeđanje te seksistički komentari.

Među počiniteljima diskriminacije, uznemiravanja i nasilja najzastupljeniji/e su kolege/ice s 38,46%, neke druge osobe s 34,13% te nadređene osobe s 27,40%.

Više od 2/3 počinitelja diskriminacije, uznemiravanja i nasilja bili su muškarci.

Samo 8,15% osoba prijavilo je doživljenu diskriminaciju ili uznemiravanje/nasilje, najčešće zbog razloga koji indiciraju nepovjerenje u sustav prijavljivanja više nego u neinformiranost oko zakonskog ili institucionalnog okvira te procedura vezanih uz prijavljivanje.

Prevladava zadovoljstvo ili djelomično zadovoljstvo radom osoba, institucija, službi ili organizacija nakon prijave.

Ispitanici/e većinom smatraju da su upoznati ili djelomično upoznati sa zakonskim i institucionalnim okvirom u području ravnopravnosti spolova; također, većina se smatra informiranim o mehanizmima zaštite u slučaju diskriminacije i spolnog uznemiravanja.

Nešto više od polovice ispitanika/ca (51,37%) smatra da muškarci i žene imaju jednak tretman tijekom izobrazbe i rada u sustavu policijskih snaga, dok skoro trećina njih (31,69%) ima suprotan stav.

Većina ispitanika/ca (58,58%) smatra poželjnim da se tijekom obuke uključe edukacije o pitanjima ravnopravnosti spolova.

EDUKACIJSKE RADIONICE

- Broj održanih radionica: 2 jednodnevne radionice
- Lokacije: Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman“, Zagreb i Vojarna „Admiral flote Sveti Luka- Barba“, Split
- Ukupan broj polaznika/ca: 61

Radionice su se provodile interaktivnom metodom učenja kako bi polaznice/i mogle/i aktivno sudjelovati i raspravljati o temama jednakih mogućnosti, ravnopravnosti spolova i rodno uvjetovanog nasilja. Polaznice/i upoznate/i su s: 1) preliminarnim rezultatima anketnog ispitivanja o diskriminaciji djelatnika i djelatnica OSRH u području ravnopravnosti spolova; 2) sustavom zaštite od uznemiravanja i spolnog uznemiravanja te ulozi institucije Pravobraniteljice u suzbijanju diskriminacije; 3) s problemom rodno uvjetovanog nasilja i temom jednakih mogućnosti i ravnopravnosti spolova u širem kontekstu.

- Izlagači/ce:

doc.dr.sc. Irena Petrijevčanin Vuksanović, državna tajnica MUP-a i sunositeljica projekta

Višnja Ljubičić, pravobraniteljica za ravnopravnost spolova

Nebojša Paunović, savjetnik pravobraniteljice za ravnopravnost spolova

Josip Šipić, savjetnik pravobraniteljice za ravnopravnost spolova

Anamarija Tkalčec, koordinatorica programa Socijalna pravda i jednake mogućnosti, CESI - Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje

Mirjana Kučer, izvršna koordinatorica udruge Domine iz Splita

Po završetku edukacijskih radionica, polaznicima/ama podijeljeni su evaluacijski listići – 90% polaznika/ca bilo je izrazito zadovoljno temama radionica, njihovom prezentacijom, radom izlagača/ica te stečenim znanjima. Evaluacija je pokazala da većina sudionica i sudionika prvi put sudjeluje na radionici ove tematike te smatraju da su prezentirani podaci važni za njihov daljnji profesionalni angažman.

• Odabrani primjeri dojmova polaznika/ca edukacijskih radionica:

1. Koja biste znanja i informacije koje ste dobili izdvojili kao najvažnije?

Informacije kome se obratiti i kako
pridobijeti pravu ženu

2. Kako ste zadovoljne/zadovoljni radom edukatorica?

(na skali od 1 do 5 ako je 1 nezadovoljan_na, a 5 izrazito zadovoljan_na)

1 2 3 4 5

3. Jesu li teme radionica jasno prezentirane?

(na skali od 1 do 5 ako je jedan nezadovoljan_na a 5 izrazito zadovoljan_na)

1 2 3 4 5

4. Koja od tema radionica vam se čini najpotrebnija za vaš rad?

Osnajivanje i prava žena u OSRH
Ravnopravnost

5. Imate li dodatnih prijedloga ili komentara vezanih za provedene edukacije?

Super ste i hvala, Vam što se borite
za prava žena!

1. Koja biste znanja i informacije koje ste dobili izdvojili kao najvažnije?

-sporu diskriminacija, kontakt osoba, kome se obrati
ako se odnosimo u takoj situaciji isto tako i ta raslike i

2. Kako ste zadovoljne/zadovoljni radom edukatorica?

(na skali od 1 do 5 ako je 1 nezadovoljan_na, a 5 izrazito zadovoljan_na)

1 2 3 4 5

3. Jesu li teme radionica jasno prezentirane?

(na skali od 1 do 5 ako je jedan nezadovoljan_na a 5 izrazito zadovoljan_na)

1 2 3 4 5

4. Koja od tema radionica vam se čini najpotrebnija za vaš rad?

-Ne bih izdajala ni jednu posebnu, jer su sve vezane i
jednako važne, jer jedna poveća drugu, stoga smatram da su one potrebne.

5. Imate li dodatnih prijedloga ili komentara vezanih za provedene edukacije?

Jako sam zadovoljna sa svim predavačicima, iznimno zanimljive
osobe i tako vas je slutalo, čijepo prezentirano i volim što se borite i
za vasa prava i veliko vam hvala i radom se da te se to više
Hvala na sudjelovanju! početi cijeniti, jer znam da nije lako u ovakom društvu
izboriti se, ali vi ste to uspjeli. Hvala!

PREPORUKE

- (1) Razviti, usvojiti i primijeniti dugoročni strategijski pristup s ciljem privlačenja većeg broja kandidatkinja u oružane snage.
- (2) Imenovati i obučiti savjetnike/ce za rodnu ravnopravnost unutar oružanih snaga (tzv. gender advisors) te precizno definirati njihovu ulogu i djelokrug rada na različitim razinama u oružanim snagama.
- (3) U cilju povećavanja zastupljenosti žena, posebno na poziciji odlučivanja, unaprijediti sustav vođenja rodno osjetljive statistike.
- (4) Osigurati kvalitativno i kvantitativno rodno osjetljivo praćenje razvoja karijere i fluktuacije kadra kao i adekvatno uređivanje sustava prikupljanja i analize tih podataka.
- (5) Unaprijediti mjere za usklađivanje privatnog i profesionalnog života, čime će se omogućiti veći udio žena za sudjelovanje u međunarodnim i mirovnim operacijama.
- (6) Ohrabriti žrtve da prijave spolnu diskriminaciju i seksualno uznenemiravanje te poduzeti napore za izgradnju povjerenja u sustav prijavljivanja diskriminacije, uznenemiravanja i nasilja.
- (7) Osnažiti mehanizme zaštite od diskriminacije, uznenemiravanja i nasilja.
- (8) Uvesti sustavnu i redovnu specijaliziranu edukaciju svih povjerenika/ca za zaštitu dostojanstva radnika/ca.

(9) Urediti i na transparentan način unificirati sve interne propise vezane uz diskriminaciju, uznemiravanje i nasilje u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova i Zakonom o suzbijanju diskriminacije.

(10) Sustavno uvoditi sadržaje o ravnopravnosti spolova kroz cjelokupan ciklus obuke i vojne izobrazbe i obrazovanja.